

Bläddra i böcker

Läst, oläst, två gånger omläst. Blicken går förstrött över sommarstugans två bokhyllor som i likhet med mina andra bibliotek är i en låt oss säga fantasieggande ordning. Den vänstra hyllan är i princip min och den högra de övriga familjemedlemmarnas. Men vem bryr sig om sånt när det gäller att snabbt röja soffbordet för kortspel, pussel eller laptoppen?

Uppe till vänster borde vara mina inhemska favoriter. Juhani Aho, Joel Lehtonen och några till. Sedan följer fragment ur min fars och farfars ryska kollektioner. Bredvid Tjechovs noveller står ett litterärt krigsbyte från Fjärrkarelen, *Leninin oppi puolueesta*. En tid höll jag Lenin bredvid Hitlers svenska utgåva av *Mein Kampf*, men så drev omständigheterna dem isär. Har ett minne av att jag ville utforska hur den nazistiska vokabulären hade översatts till svenska. Och att jag snabbt insåg att *Mein Kampf* inte var en speciellt bra källa. Hitler skrev boken långt innan nazisterna grep makten i Tyskland och precis som bolsjevikerna i Ryssland skapade sig en helt egen politisk vokabulär.

Lästa böcker är nästan som egna minnen. Ibland minns vi knappt något alls av intrigen eller budskapet. Däremot efterlämnar i stort sett varje bok en känsla, en association eller rent av synminne, som väller fram då vi tar boken i handen och försöker minnas när, var och varför vi läste den. Eller kanske lämnade den oläst.

För en tid sedan hittade jag ett häfte i den kände kulturforskaren Yrjö Hirns (1870–1952) arkiv, i vilket han hade antecknat varje bok han hade läst månad för månad. Och intressant nog också om han hade läst den tidigare, vilket i kombination med hans senare publicerade skrifter kring samma tematik ger en viss insyn i forskarens dåvarande tankegångar och känslolandskap.

För några dagar sedan grälade tonårsdottern på mig för att vi inte hunnit köpa engelsk skönlitteratur åt henne under en kort avstickare till Tammerfors. – Inga problem, replikerade jag som mindes hur min egen far i liknande situationer brukade plocka fram egna ungdomsfavoriter ur bokhyllan. Vips tog jag fram en av Kurt Vonneguts science fiction parodier från 1970-talet, som i tiden fick mig att inse likheterna mellan den historiska romanen och scifi-litteraturen. I bägge genrererna flyr författaren samtiden för att kunna säga någonting väsentligt om den.

Den nyligen avlidne Kurt Vonnegut Jr uppfattades av litterära finsmakare som en intelligent ordjonglör utan verkligt djup. Faktum är dock att hans romaner innehåller en samhällskritik av kalla krigets Förenta stater, som i dag känns träffande för hela den västerländska civilisationen. Tag till exempel hans kanske bästa roman *Slapstick* som fångar burleska människoöden i ett ödsligt och ruinerat Manhattan. Var finns världens centrum efter 50 eller 100 år? Säkert inte i New York, knappast ens i västvärlden.

– Den som lever får se, tänker jag och undrar vem som då bläddrar i mina böcker ...

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 10.7.2009